

KARTA ROZWIĄZANIA:

ID:	S.02-2
Typ instrumentarium (a do f) ¹	a, b, c, d
Kategoria rozwiązania (A do C) ²	A, B
Data aktualizacji wpisu:	21.05
ID i nazwa wyzwania, którego dotyczy proponowane rozwiązanie:	Rozwój miejskiej gospodarki o obiegu zamkniętym
Autorzy:	Agnieszka Sobol
Grupa ekspercka:	Środowisko i adaptacja do zmian klimatu

1. Nazwa rozwiązania [200 zn.]:

Program rozwoju systemów napraw, wymiany i współdzielenia oraz rozwoju produkcji i usług bezodpadowych

2. Zwięzła charakterystyka proponowanego rozwiązania [2000 zn.]:

Rozwiązania miejskiej gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) zakładają konieczność odpowiedzialnego i oszczędnego gospodarowania posiadanymi zasobami oraz wielokrotne ich użycie w procesie wymiany czy zmiany zastosowania. Niezbędne jest systemowe wsparcie miast w tym zakresie. Kierunek ten, choć nabierający na znaczeniu ma znacznie większy potencjał rozwojowy. W miastach obserwuje się znaczne niedostatki możliwości napraw, wymiany i współdzielenia różnych dóbr, a świadomość znaczenia tego kierunku jest bardzo ograniczona.

Konieczne jest przełamanie deficytów wiedzy oraz wsparcie w zakresie organizacji zaplecza instytucjonalnego i technicznego we wskazanym działaniu kierunkowym. W celu osiągnięcia efektu skali niezbędne jest w tym celu zapewnienie adekwatnych środków dla miast z budżetu państwa.

3. Działania szczegółowe, narzędzia interwencji – szczegółowy opis: [5000 zn.]

Zasobooszczędność jest częstym argumentem za transformacją w stronę GOZ. Kierunek ten uruchamia mechanizmy minimalizacji wytwarzanych odpadów oraz odzyskiwanie cennych surowców w dotychczasowym strumieniu odpadów (*urban mining*). Aspekt odzysku jest szczególnie istotny w ujęciu zasobów ziem rzadkich i zagospodarowywania sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Konieczny jest rozwój centrów odzysku i poszukiwania alternatywnych sposobów wykorzystania surowców wtórnych. Centra odzysku mogą stać się kierunkiem rozwoju dla miejscowości tracących funkcje przemysłowe w tradycyjnych sektorach, zagospodarowując w ten sposób wolne zasoby ludzkie na rynku pracy.

W celu systemowego podejścia do odzysku, zwłaszcza zasobów ziem rzadkich, konieczny jest rozwój działań z zakresu badań i rozwoju, zarówno jednostek naukowo-badawczych, jak i podmiotów

¹ a) Rozwiązania w zakresie regulacji prawnych, administracyjnych itd.

b) Rozwiązania w zakresie finansowania i programów funduszkowych

c) Dedykowane programy krajowe

d) Wzmacnianie know-how: Rekomendacje, zalecenia, standardy, dobre praktyki, wymiana doświadczeń, szkolenia, pilotaże, programy współpracy itd.

e) Dostosowywanie działań, inwestycji realizowanych przez inne zależne od rządu podmioty krajowe

f) Inne

² A – Regulacje prawne; B – Mechanizmy finansowania; C – Wzmacnianie wiedzy i współpracy

prywatnych. Celem prowadzonych badań powinna być bezodpadowa produkcja i usługi w miastach. Samorządy powinny pełnić aktywną rolę partnera w organizacji konsorcjów badawczo-wdrożeniowych.

Ważnym kierunkiem działań programowych jest analiza trendów w zakresie dynamiki i rodzajów generowanych odpadów wraz z opracowaniem planu prewencji i działań zaradczych w tym zakresie. Ważne jest pilne podjęcie ustaleń prawnych i organizacyjnych oraz finansowych w zakresie m.in. zagospodarowania i utylizacji zużytych/zepsutych paneli solarnych.

Ważnym kierunkiem rozwoju miejskiego GOZ jest rozwój ekonomii współdzielenia, która sprzyja optymalizacji wykorzystania surowców w procesach społecznych – ograniczenia produkcji poprzez wspólne użytkowanie, wynajem, ponowne użycie. Niezbędne jest wsparcie miast w promocji tego typu inicjatyw, w tym pomoc organizacyjna i finansowa w tworzeniu tzw. kawiarenek naprawczych. Działanie takie wpisze się w rosnący na znaczeniu ruch zero-waste - mieszkańców minimalizujących ilość generowanych odpadów, w tym poszukujących możliwości naprawy różnego rodzaju sprzętu i rzeczy w celu przedłużenia ich cyklu życia.

Rozwój programu systemów napraw, wymiany i współdzielenia oraz rozwoju produkcji i usług bezodpadowych wymaga zapewnienia adekwatnych funduszy krajowych. Środki z budżetu państwa kierowane do miast uruchamiane mogą być w systemie konkursowym zarówno dla samorządów, jak i podmiotów w nich działającym w tym zwłaszcza z sektora ekonomii społecznej oraz organizacji pozarządowych.

Raport o stanie miast: Środowisko i adaptacja do zmian klimatu, 2021, red. A. Rzeńca, A. Sobol, P. Ogórek, Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Kraków, (w druku).

4. Podmioty odpowiedzialne za realizację:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Ministerstwo Infrastruktury

Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii

Ministerstwo Edukacji i Nauki

5. Wstępny harmonogram i kamienie milowe:

Prace analityczne i opracowanie treści nowych przepisów – w latach 2022-2023;

Wejście w życie nowych regulacji – od 2023 roku.

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia wpływu na wyzwanie/rozwiązanie problemu (oczekiwany efekt):

Przekrojowe rozwiązania w zakresie rozwoju programu systemów napraw, wymiany i współdzielenia oraz rozwoju produkcji i usług bezodpadowych wpisuje się kierunek racjonalizacji gospodarki miast i budowy miast produktywnych.

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

Odpowiedzią na głosy obywateli w zakresie rozwoju gospodarki zasobooszczędnej i produktywniej jest tzw. „prawo do naprawy” czyli wprowadzony w 2019 roku pakiet przepisów UE w ramach Dyrektywy 2009/125/EC. Dyrektywa uruchomiła działania krajów członkowskich, w tym działania instytucjonalne oraz fundusze celowe.

Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A European Strategy for Plastics in a Circular Economy, 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0016&from=EN>.

EGCN 100% Renewable Toolkit, How can your city get to...less waste, more value: <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2020/09/Less%20Waste%20More%20Value%20Toolkit.pdf>

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowa strategia przemysłowa dla Europy, COM(2020) 102 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=EN>

Raport o stanie miast: Środowisko i adaptacja do zmian klimatu, 2021, red. A. Rzeńca, A. Sobol, P. Ogórek, Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Kraków, (w druku).

8. Powiązane akty prawne, identyfikacja obszaru prawnego wymagającego poprawy (odniesienie do istniejącego stanu prawnego):

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie odpadów.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią.

Dyrektywa PE i Rady (UE) 2018/850 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie składowania odpadów.

Dyrektywa PE i Rady (UE) 2018/852 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, (Dz.U. 2013 poz. 21, tekst jednolity).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, (Dz. U. 2013 poz. 888).

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności, (Dz.U. 2019 poz. 1680).

Kodeks karny (Dz. U. 2020 poz. 1444, tekst jednolity).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, (Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95, tekst jednolity).

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, (Dz.U. 1996 nr 132 poz. 622, tekst jednolity).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, (Dz.U 2001 nr 62 poz. 627, tekst jednolity).

Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 nr 80 poz. 717, tekst jednolity).

9. Przykłady podobnych rozwiązań w innych krajach (jeśli znane)

Coraz więcej miast na świecie i w Europie podejmuje inicjatywy z zakresu ograniczenia generowanych odpadów. Szczególne znaczenie w tym zakresie upatruje się w promocji wiedzy z zakresu miejskiej gospodarki obiegu zamkniętego i wskazywanie w tym procesie roli społeczności lokalnej.

Do liderów dobrych praktyk GOZ w Europie zalicza się posiadająca ponad stuletnie doświadczenie w gospodarce odpadami spółka komunalna Snaga z Ljubljany. Spółka koordynuje partnerstwo na rzecz

systemowego podejścia do gospodarowania zasobami i realizację strategii „zero odpadów”. Duży akcent postawiony jest na edukację mieszkańców i bieżące włączanie ich w realizowane działania.

Ważnym kierunkiem miejskiej gospodarki cyrkularnej jest wykorzystywanie materiałów rozbiórkowych. Działania takie na szeroką skalę podejmowane są w Niderlandach, gdzie od 2007 roku, w Rotterdamie, Amsterdamie, Utrechcie i Amersfoort władze miejskie współpracują z różnymi partnerami, w tym zwłaszcza firmami budowlanymi. Aktualnie 29 miast w Niderlandach zaangażowanych jest w program Cirkelstad, wykorzystujący materiały rozbiórkowe do nowych projektów realizowanych w miastach.

How can your city get to... less waste, more value?, 2020, the European Green Capital Network, <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2020/09/Less%20Waste%20More%20Value%20Toolkit.pdf>

Sobol A., 2021, Międzynarodowe doświadczenia w rozwoju miejskiej gospodarki o obiegu zamkniętym - inspiracje dla polskich miast, GIG, Katowice, (w druku).

100% renewable tools and resources:
<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/applying-for-the-award/egcn-renewable-toolkit/>

<https://zero-waste.pl/wyjasniamy-nowe-unijne-przepisy-w-zakresie-zapobiegania-powstawaniu-odpadow/>

<http://www.snaga.si/en>

<https://www.cirkelstad.nl/>